

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร มีแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาได้ดังนี้คือ

ทฤษฎีทางการสื่อสารและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดของ Joseph T. Klapper

Joseph T. Klapper ได้รวบรวมผลงานวิจัยเกี่ยวกับผลของสื่อมวลชนและสรุปว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว คนมีแนวโน้มที่จะเปิดรับสารจากสื่อมวลชนที่ใช้กันได้ดีกับทัศนคติและความสนใจของตนที่มีอยู่ ซึ่งนั่นก็หมายความว่า กระบวนการเลือกสรรของบุคคลเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดการเลือกสรร การใช้สื่อมวลชนของบุคคล เพราะฉะนั้น บุคคลไม่ได้ใช้สื่อมวลชนทุกชนิด และเลือกใช้สื่อมวลชนบางชนิดแล้วแต่ว่าสื่อมวลชนเหล่านั้น จะให้สารที่ตรงกับทัศนคติหรือความสนใจของตนหรือไม่ นอกจากนี้ Klapper ยังได้เสนอปัจจัยต่าง ๆ อีกสี่ปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลเกื้อหนุนให้เกิดความมากน้อยของการเปิดรับต่อสื่อมวลชน ซึ่งได้แก่

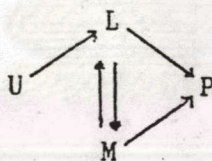
1. กลุ่มและบรรทัดฐานของกลุ่ม
2. การแพร่กระจายข่าวสารโดยการสื่อสารระหว่างบุคคล
3. ผู้นำความคิดเห็น
4. ธรรมชาติของสื่อมวลชนในเชิงธุรกิจที่อยู่ในสังคมแบบเสรีประชาธิปไตย¹

¹Joseph T. Klapper, The Effects of Mass Communication. (Glencoe, Illinois : The Free Press, 1960) p. 19, 50-51.

แนวความคิดเรื่องการเปิดรับต่อสื่อมวลชน (Mass Media Exposure)

Daniel Lerner ได้ทำการศึกษาที่ประเทศแถบตะวันออกกลาง ในปี ค.ศ. 1950 ได้เสนอแนวความคิดว่า¹ เมื่อมีการขยายตัวของชุมชนจนกลายเป็นเมือง (Urbanization) จะช่วยให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้าทางด้านการเรียนรู้ กล่าวคือ ระดับการรู้หนังสือที่สูงขึ้น จะทำให้เกิดการเปิดรับสื่อมวลชนแพร่หลายมากขึ้น และในทำนองเดียวกัน เมื่อชุมชนมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีจากการพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น สังคมจะขยายขอบข่ายของสื่อมวลชน และการขยายตัวของสื่อมวลชนนี้เอง จะช่วยยกระดับการรู้หนังสือให้มากขึ้นด้วย ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดความสนใจและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจัดว่า เป็นเป้าหมายสำคัญของสังคมสมัยใหม่ ซึ่ง Frederick W. Frey² ได้เสนอแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ตามแนวคิดของ Lerner ได้ดังนี้ คือ

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ตามแนวความคิดของ Lerner

U หมายถึง การทำให้เป็นเมือง (Urbanization)

L หมายถึง การรู้หนังสือ (Literacy)

M หมายถึง การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure)

P หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเศรษฐกิจ (Political and Economic Participation)

¹Daniel Lerner, The Passing of Traditional Society : Modernizing the Middle East, (New York : The Free Press, 1968), p.60.

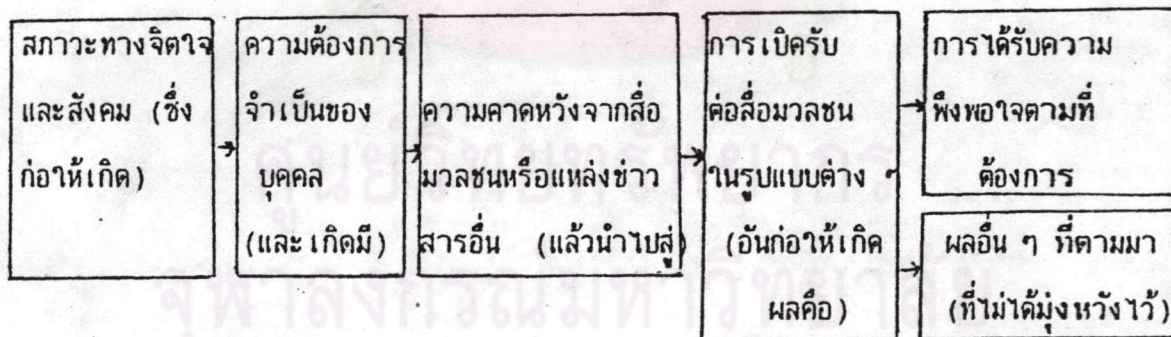
²Frederick W. Frey, "Communication and Development," in Itheel de Sola Pool et al. (eds.), Handbook of Communication. ZChicago : Rand McNally, 1973, p. 400.

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์ และการได้รับความพึงพอใจจากสื่อมวลชน

แนวความคิดเรื่องการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจจากสื่อมวลชน เป็นการเน้นความสำคัญของกลุ่มผู้รับสาร ในฐานะผู้กระทำการสื่อสาร กล่าวคือ ตัวผู้รับสารเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และเลือกรับเนื้อหาของข่าวสารเพื่อสนองความต้องการของตนเอง

แคทซ์ และคณะ¹ (Katz. E. and Others, 1974) ได้ให้คำอธิบายแบบแผนในเรื่องของการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจจากสื่อมวลชนของบุคคลผู้รับสารดังนี้ "แนวทางศึกษาการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจคือ การศึกษาผู้รับสารเกี่ยวกับ (1) สภาวะทางสังคมและจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิด (2) ความต้องการจำเป็นของบุคคล และเกิดมี (3) ความคาดหวังจากสื่อมวลชนหรือแหล่งข่าวสารอื่น ๆ แล้วนำไปสู่ (4) การเปิดรับสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ กัน อันก่อให้เกิดผล คือ (5) การได้รับความพึงพอใจตามที่ต้องการ และ (6) ผลอื่น ๆ ที่ตามมา ซึ่งอาจจะไม่ใช่ว่าผลที่ตั้งเจตนาไว้ก็ได้"

องค์ประกอบต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจจากสื่อมวลชนตามที่กล่าวมาอาจแสดงให้เห็นได้ในรูปแบบจำลองได้ดังนี้²

¹Katz E. and Others อังาน วีระ จิโรสภณ, "ทฤษฎีการสื่อมวลชน" เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 11, หน้า 634

²เรื่องเดียวกัน 635-636.

แบบจำลองการเข้าประ โยชน์และการได้รับความพึงพอใจนี้ เป็นแบบจำลองซึ่งได้กำหนดขึ้นมาเพื่ออธิบายถึงกระบวนการรับสาร ในการสื่อสารมวลชน และเพื่ออธิบายถึงการเข้าสื่อสารมวลชน โดยปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง บุคคลแต่ละคนย่อมมีวัตถุประสงค์ มีความตั้งใจซึ่งมีความต้องการในการเข้าประ โยชน์จากสื่อมวลชนเพื่อสนองความพึงพอใจของตนเองด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน

ทฤษฎีการเลือกและการแสวงหาข่าวสาร¹

1. การเลือกสรรในการรับสาร

ปัจจัยในการสื่อสารที่มักจะมีการกล่าวถึงบ่อย ๆ ว่าเป็นตัวกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสื่อสารไปยังผู้รับสารก็คือกระบวนการเลือกสรร (Selective Processes) ของผู้รับสาร ข่าวสารต่าง ๆ แม้ว่าจะได้รับการเตรียมมาอย่างพิถีพิถัน ใช้ผู้ถ่ายทอดที่มีความสามารถและความน่าเชื่อถือสูง หรือใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพมากก็ตาม แต่สิ่งเหล่านี้ก็มิได้ประกันความสำเร็จของการสื่อสารไปยังผู้รับตามที่ผู้ส่งต้องการได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้เพราะผู้รับสารมีกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ตามความต้องการ ตามความเชื่อ ตามทัศนคติ ตามความรู้สึกนึกคิดที่ไม่เหมือนกัน

กระบวนการเลือกสรร เปรียบเสมือนเครื่องกรอง (Filters) ข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์เรา ซึ่งประกอบด้วยการกลั่นกรอง 3 ชั้น ดังนี้

¹พีระ จิรโสภณ, "ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน" (เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 11, 2530)

ภาพที่ 1 กระบวนการเลือกสรร 3 ชั้น

1.1 การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure or Selective Attention) หมายถึง แนวโน้มที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่ง แหล่งใด ที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่น การเลือกซื้ออ่านหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง เลือกเปิดวิทยุกระจายเสียงสถานีใดสถานีหนึ่ง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับนี้ ได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวางและพบว่า การเลือกเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่นทัศนคติเดิมของผู้รับสาร ตามทฤษฎีความไม่ลงรอยของความรู้ความเข้าใจ (Theory of Cognitive Dissonance) ที่เสนอโดย Festinger¹ กล่าวว่า บุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกริเริ่มคิดเดิมของตนเอง ทั้งนี้เพราะ การได้รับข่าวสารใหม่ที่ไม่ลงรอยหรือสอดคล้องที่ขัดแย้งกับความรู้ความเข้าใจหรือทัศนคติที่มีอยู่แล้ว จะเกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลย์หรือมีความไม่สบายใจที่เรียกว่า "Cognitive Dissonance" ดังนั้นการที่จะลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกสรรเฉพาะข่าวที่ลงรอยกับความคิดเดิมของตน Festinger ยังชี้ให้เห็นว่า เมื่อบุคคลได้ตัดสินใจในเรื่องใด

¹Festinger L.A, 1975 : Theory of Cognitive Dissonance, อังงาน พิระ จิราภรณ์, "ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน" (เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน้าที่ 11, 2530)

เรื่องหนึ่งที่มีความได้เปรียบเสียเปรียบบ้างก็งั้น บุคคลยังมีแนวโน้มที่จะแสวงหาข่าวสารที่สนับสนุนการตัดสินใจนั้น ๆ (Reinforcement Information) มากกว่าที่จะแสวงหาข่าวสารที่ขัดกับสิ่งที่กระทำลงไป

นอกจากทัศนคติดั้งเดิมที่เป็นตัวกำหนดในการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ยังมีปัจจัยทางด้านสังคม จิตใจ และลักษณะส่วนบุคคลอีกมากมายหลายประการ ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อ อุดมการณ์ ลัทธินิยม ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ประสบการณ์

1.2 การเลือกรับรู้หรือเลือกตีความ (Selective Perception or Selective Interpretation) เป็นการกระบวนการกลั่นกรองขั้นต่อมา เมื่อบุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว มีเชื่อว่าข่าวสารนั้นจะถูกรับรู้เป็นไปตามเจตนาารมณ์ของผู้ส่งสารทั้งหมด ผู้รับสารแต่ละคนอาจตีความหมายข่าวสารขึ้นเดียวกันที่ส่งผ่านสื่อมวลชนไม่ตรงกัน ความหมายของข่าวสารที่ส่งถึงจึงมีได้อยู่ที่อักษร รูปภาพหรือคำพูดเท่านั้น แต่อยู่ที่ผู้รับสารจะเลือกรับรู้เลือกตีความหมาย ความเข้าใจของตัวเอง หรือตามทัศนคติ ตามประสบการณ์ ความความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ ตามสภาวะทางร่างกายหรือสภาวะอารมณ์ขณะนั้น

1.3 กระบวนการการเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสาร เฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของตนเองและมักจะลืมส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยได้ง่ายกว่า ในการศึกษาถึงการถ่ายทอดข่าวลือจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง ซึ่งพบว่า ผู้รับมักจะถ่ายทอดเรื่องราวต่อไปยังคนอื่น ๆ ไม่ครบถ้วนเหมือนที่รับมา ทั้งนี้เพราะแต่ละคนเลือกจดจำเฉพาะส่วนที่ตนเองเห็นว่าน่าสนใจไม่เท่านั้นส่วนที่เหลือมักจะถูกลืมหรือไม่นำไปถ่ายทอดต่อ

การเลือกจดจำนั้นเปรียบเสมือนเครื่องกรองขั้นสุดท้ายที่มีผลต่อการส่งออกไปยังผู้รับสาร ในบางครั้งข่าวสารอาจถูกปฏิเสธตั้งแต่ขั้นแรกโดยการไม่เลือกอ่าน ฟังหรือชมสื่อมวลชนบางฉบับบางรายการ ในกรณีนี้ผู้รับหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้รับก็อาจจะพยายามตีความข่าวสารที่ได้รับ ความความเข้าใจ หรือความต้องการของตนเอง แต่หากว่าข่าวสารนั้นไม่เปิดโอกาสให้ตีความหมาย

แตกต่างกันไปได้ ผู้รับสารก็ยังมีโอกาสปฏิเสธข่าวสารนั้นได้อีกเป็นขั้นสุดท้าย กล่าวคือ
เลือกจดจำเฉพาะบางส่วนของตนเองสนใจหรือต้องการเท่านั้น

2. การแสวงหาข่าวสาร

Charles Atkin¹ กล่าวว่า บุคคลจะเลือกรับข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้นขึ้นอยู่กับ
การคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลรางวัลตอบแทน (Reward Value) กับการลงทุนลงแรง
(Expenditures) และพันธะผูกพัน (Liabilities) ที่จะตามมา ถ้าผลตอบแทนหรือผลประโยชน์
ที่จะได้รับสูงกว่าการลงทุนลงแรง หรือการต้องใช้ความพยายามที่จะรับรู้หรือทำความเข้าใจแล้ว
บุคคลย่อมแสวงหาข่าวสารนั้น (Information Seeking) แต่ถ้าผลประโยชน์ที่ได้รับน้อยกว่าการ
ลงทุนลงแรง บุคคลก็อาจเฉยเมยต่อข่าวสารนั้น (Information Ignoring) ในกรณีที่
บุคคลเห็นว่าการรับข่าวสารนั้นจะก่อให้เกิดพันธะผูกพัน เช่นทำให้เกิดความไม่พอใจหรือไม่สบายใจ
หรือไม่แน่ใจมากขึ้น ก็อาจจะใช้วิธีหลีกเลี่ยงหรือไม่รับข่าวสารนั้น (Information Avoidance)
ในบางครั้ง ถ้าหากว่าความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงหรือไม่รับข่าวสารที่ต้องลงทุนลงแรงมากกว่าการ
รับข่าวสารนั้น บุคคลอาจจะต้องยอมรับข่าวสารนั้นทั้ง ๆ ที่ไม่เต็มใจ (Information Yielding)

Charles Atkin ชี้ให้เห็นว่า การแสวงหาข่าวสารหรือความต้องการการสื่อสาร
มวลชนของปัจเจกบุคคลนั้น คือต้องการได้รับข่าวสาร (Information) และความบันเทิง
(Entertainment)

ความต้องการข่าวสารนั้นเกิดจากความไม่รู้หรือไม่แน่ใจของปัจเจกบุคคล ที่มาจาก

1. การมองเห็นความไม่สอดคล้องต้องกันระหว่างระดับความรู้ของปัจเจกบุคคล
ขณะนั้น กับระดับความต้องการที่อยากจะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอก (Extrinsic
Uncertainty) ยิ่งเป็นเรื่องที่สำคัญก็ยิ่งอยากมีความรู้ความเข้าใจสูง และ

¹Charles Atkin, 1973 อังาน พิระ จิโรสภณ, ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน,
หน้า 639

2. การมองเห็นความไม่สอดคล้องต้องกันระหว่างความรู้ที่มีอยู่ของปัจเจกบุคคล
ขณะนั้น กับความรู้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งกำหนดโดยระดับความสนใจส่วนบุคคล ของปัจเจก
บุคคลนั้นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Intrinsic Uncertainty)

สำหรับความต้องการได้รับความบันเทิงของปัจเจกบุคคลนี้มาจากการกระตุ้นอารมณ์
แห่งความรื่นเริงบันเทิงใจ ที่เกิดจากการมองเห็นความไม่สอดคล้องต้องกันระหว่างสภาวะที่เป็น
อยู่ของปัจเจกบุคคลขณะนั้นกับระดับความสนุกสนานที่คาดหวังไว้

ข่าวสารที่จะลดความไม่รู้หรือความไม่แน่ใจที่เกี่ยวข้องกับความสนใจภายในส่วนบุคคล
ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Intrinsic Uncertainty) และที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิงสนุกสนานส่วนตัว
(Intrinsic Desire) นั้นก็ถือว่าเป็น ข่าวสารที่ให้ความพึงพอใจทันทีในเชิงการบริโภค
(Immediate Consummatory Gratifications) ข่าวสารที่ลดความไม่รู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่ง
แวดล้อมภายนอก (Extrinsic Uncertainty) เรียกว่าข่าวสารที่ใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือ
ช่วยในการตัดสินใจ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความคิด และแก้ปัญหาต่าง ๆ (Instrumental
Utilites) ในชีวิตประจำวันข่าวสารบางอย่าง อาจจะทำให้ประโยชน์ทั้งการนำไปใช้และให้ความ
บันเทิงขณะ เดียวกัน¹

โดยสรุปแล้ว กล่าวได้ว่า การแสวงหาข่าวสารและการเลือกรับข่าวสารนี้แยกจาก
เพื่อสนับสนุนทัศนคติหรือความคิดและความเข้าใจที่มีอยู่เดิมแล้วยัง เป็นการแสวงหาเพื่อการนำไปใช้
ประโยชน์ทางอื่น ๆ เช่น เพื่อให้มีความรู้ ใช้เป็นแนวทางการตัดสินใจแก้ปัญหา รวมทั้งเพื่อ
สนองความสนใจส่วนบุคคลและเพื่อความบันเทิง เรืองใจด้วย

¹พีระ จิระโสภณ, ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน, หน้า 640.

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นพพร ปรีบุญณะ¹ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสนใจของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร คื่อเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์รายวัน ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยใน กรุงเทพมหานคร จำนวน 70.30% อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน เพราะถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น โดยซื้อหนังสือพิมพ์รายวันอ่านเอง นิสิตนักศึกษาจำนวน 47.76% อ่านหนังสือพิมพ์จากห้องสมุด จำนวน 51.48% อ่านหนังสือพิมพ์อย่างละเอียดย นิสิตนักศึกษาจำนวน 64.80% มีความเชื่อในเรื่องที่อ่านเกินครึ่ง และนิสิตนักศึกษาจำนวน 53.24% ชอบอ่านข่าวเกี่ยวกับเศรษฐกิจภายในประเทศและยังสรุปได้ว่า นิสิตนักศึกษาชายชอบอ่านข่าวที่มีสาระมากกว่านิสิตนักศึกษาหญิง และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นหนังสือพิมพ์ที่นิสิตนักศึกษานิยมอ่านมากที่สุด

เดือนใจ ทองสำริด² ได้ศึกษาถึง เหตุผลในการเลือกชมภาพยนตร์ของนิสิต นักศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ เข้าชมภาพยนตร์ต่างประเทศในโรงภาพยนตร์ชั้นหนึ่ง และในแต่ละครั้งที่เข้าชมภาพยนตร์ต่างประเทศ เพราะมีผู้ไปชมแล้วแนะนำว่าดี และเห็นว่าเนื้อหาของภาพยนตร์ไทยเรื่องนั้นมีแนวแปลก ส่วนนิสิต นักศึกษาที่ไม่ชมภาพยนตร์ไทยให้เหตุผลว่า เพราะกลัวจะพบเนื้อเรื่องที่ซ้ำซากจำเจ กลัวการแสดงตลกไม่มีเหตุผลและมีมากเกินไป กลัวการดำเนินเรื่องที่ไม่มีความหมายและไม่กระชับรัดกุม หลังการชมภาพยนตร์ต่างประเทศแล้ว นิสิตนักศึกษาเห็นว่าได้รับความรู้ด้านภาษาต่างประเทศมากขึ้น และเห็นว่า การชมภาพยนตร์ไม่มีผลเสียต่อการเรียน และเวลาสอบไม่จำเป็นต้องงดชมภาพยนตร์ และในด้านข้อปฏิบัติการชมภาพยนตร์ทำให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้นและรู้สึกบ้างครั้งอยากให้ตัวเองเป็นอย่างในภาพยนตร์บ้าง

¹นพพร ปรีบุญณะ, การศึกษาความสนใจของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในพระนครคื่อเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์รายวัน, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต โสภศาสตร์ศึกษา บัณฑิตมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

²เดือนใจ ทองสำริด, เหตุผลในการเลือกชมภาพยนตร์ของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพฯ, (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต โสภศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

นพรัตน์ ศรีประชุม¹ ได้ทำการศึกษาความสนใจของนิสิตที่มีต่อรายการโทรทัศน์ผลการ
ศึกษาพบว่า นิสิตชายและหญิงส่วนมากดูโทรทัศน์ทุกวัน ประมาณวันละ 1-2 ชั่วโมง ตั้งแต่หัวค่ำ
ไปจนถึงเข้านอน นิสิตส่วนใหญเห็นว่าการต่าง ๆ ในโทรทัศน์ให้ประโยชน์ทางด้านความเป็น
อยู่ในชีวิตประจำวันมากกว่าประโยชน์ทางด้านการศึกษาของนิสิต เช่น ได้ข้อคิดมาปรับปรุงตัวเอง
เห็นแบบอย่างที่ดีจากรายการต่าง ๆ ที่ดู นอกจากนี้ นิสิตมีความเห็นว่า โทรทัศน์ไม่มีอิทธิพลต่อ
การเรียนเมื่อรู้จักแบ่ง เวลาดูให้ถูกต้อง

นรินทร์ บุญชู² ได้ศึกษาความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยและภาษา
อังกฤษของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในส่วน
ใหญ่ (68.8%) อ่านหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำทุกวัน โดยอ่านที่บ้านหรือที่หอพัก 87.8% นิสิต
อ่านหนังสือพิมพ์ในช่วง เวลาที่ไม่แน่นอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและเวลาว่าง นิสิตจำนวน 40.2%
อ่านหนังสือพิมพ์รายวันไทยวันละ 1 ฉบับ และใช้เวลาอ่านไม่เกิน 30 นาที เหตุผลในการ
อ่านหนังสือพิมพ์ของนิสิตก็เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ โดยอ่านเรื่องที่สนใจก่อน แล้วค่อยอ่านเรื่องอื่น ๆ
นิสิตเชื่อมั่นในเนื้อหาที่อ่านมากกว่าครึ่ง เล่มมีจำนวน 39.4% และนิสิตที่เชื่อมั่นเรื่องที่ไม่ถึงครึ่ง
มีจำนวน 39.1% หนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่นิสิตนิยมอ่านมากที่สุดตามลำดับ คือ ไทยรัฐ ประชาชาติ
เดลินิวส์ เหตุผลในการเลือกอ่านหนังสือพิมพ์ดังกล่าวเพราะ เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่มีบทความ
บทวิจารณ์และความคิดเห็น เสนอข่าวได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ส่วนหนังสือภาษาอังกฤษที่นิสิต
อ่านคือ หนังสือพิมพ์ Bangkok Post และ The Nation เหตุผลในการอ่าน คือ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹นพรัตน์ ศรีประชุม, การวิเคราะห์ความสนใจของนิสิตที่มีต่อรายการโทรทัศน์,
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

²นรินทร์ บุญชู, การศึกษาความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษของนิสิตจุฬาฯ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

เพื่อปรับปรุงด้านการใช้ภาษาอังกฤษ ในเรื่องเนื้อหา นิสิตสนใจเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเมืองมากที่สุด ทั้งในหนังสือพิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เนื้อหาประเภทอื่นที่นิสิตสนใจรองลงมาตามลำดับ คือ เนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การศึกษา ราชการ กีฬา อาชญากรรม ผู้หญิงและเด็ก บันเทิง และนิสิตส่วนใหญ่ (84.4%) เห็นว่าหนังสือมีประโยชน์ช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวางและทันสมัยอีกทั้งมีความเห็นว่า หนังสือพิมพ์ควรปรับปรุงด้านการเสนอข่าวให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ถูกต้อง และเป็นความจริง

สมทรง แสงแก้ว¹ ได้สำรวจความสนใจต่อหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยที่เข้าใช้หอสมุดแห่งชาติ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นิสิตนักศึกษาสนใจอ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐมากที่สุด และนิสิตนักศึกษาชายนิยมอ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำมากกว่านิสิตนักศึกษาหญิง นิสิตนักศึกษามีความสนใจข่าวต่างประเทศเท่า ๆ กับข่าวในประเทศ แต่นิสิตนักศึกษาชายสนใจอ่านข่าวกีฬามากกว่านิสิตนักศึกษาหญิง นิสิตนักศึกษาจำนวนมากมีความเห็นว่าการอ่านคอลัมน์ต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์เสนอข่าวได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ แต่ความน่าอ่านของเรื่องจากต่างประเทศ และข้อคิดเห็นจากบุคคลภายนอกยังมีน้อย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และสุพัตรา เพชรมณี² ได้ศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าประชาชนส่วนใหญ่จะดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และอ่านหนังสือพิมพ์ทุก ๆ วัน หรือเกือบทุกวัน และปริมาณการรับสื่อทั้งสามก็นานพอสมควร การเปิด

ศูนย์วิทยุทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สมทรง แสงแก้ว, ความสนใจต่อหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนิสิตศึกษาที่เข้าใช้หอสมุดแห่งชาติ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525).

²สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และสุพัตรา เพชรมณี, บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

รับสื่อโทรทัศน์และวิทยุ นั้น เพื่อการบันเทิงมากกว่าหนังสือพิมพ์ ซึ่งหนักไปในทางให้ข่าวสารความรู้ หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อคนทุกชั้น ทุกระดับการศึกษาและทุกอาชีพรองจากโทรทัศน์ และคาดว่า หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและ เคลินิวส์ยังคงได้รับความนิยมเป็นอันดับแรกต่อไป เพราะมีหลายรส อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพก็น่าจะได้รับความนิยมมากขึ้น

เทียนฉาย กิระนันท์¹ ได้ทำการสำรวจสถานะทาง เศรษฐกิจสังคมและประชากรของ กรุงเทพมหานคร ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับสื่อมวลชนพบว่า วิถีชีวิตของชาวกรุงเทพมหานคร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับสื่อมวลชนนั้น ไม่ว่าจะต้องการทราบหรือรับรายการประเภทใดก็ตามจะ เลือกใช้โทรทัศน์เป็นสื่อแรกและมากที่สุด อันดับรองลงมาคือ วิทยุและหนังสือพิมพ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับ ประเภทของรายการ ถ้าเป็นรายการบันเทิง การศึกษา ธุรกิจ อุตสาหกรรมและกีฬา ประชาชน ชาวกรุงเทพมหานครจะ เลือกอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่า แต่ถ้าเป็นรายการประเภทอื่น ประชาชนจะ เลือกฟังวิทยุมากกว่า

กฤษณ์รัตน์ รัตนสิงห์² ได้ทำการศึกษาความต้องการรายการวิทยุกระจายเสียงสำหรับการ ศึกษาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่ารายการเกี่ยวกับความรู้ที่มีผู้รับฟังมากที่สุดได้แก่ ข่าวการเมือง ศาสนา สุขภาพ รายการบันเทิงที่มีผู้สนใจรับฟังมากที่สุดได้แก่ เพลงไทยสากลและ เพลงลูกทุ่ง ประชาชนต้องการให้เพิ่มเนื้อหาในด้านความรู้ รายการส่งเสริม และความรู้เกี่ยวกับ อาชีพที่ประชาชนต้องการคือ งานช่างฝีมือและอุตสาหกรรมในครัวเรือน รายการที่จัดสนองความต้องการของประชาชน คือรายการเพลงไทยสากล ข่าวพยากรณ์อากาศ รายการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีการส่งกระจายเสียงน้อยแต่ประชาชนฟังมาก ส่วนรายการเพลงสากลมีการส่งกระจายเสียงมากแต่ผู้ให้ความสนาใจน้อย

1 เทียนฉาย กิระนันท์, รายงานการวิจัยโครงการสำรวจสถานะทาง เศรษฐกิจสังคม และประชากรของกรุงเทพมหานคร, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525).

2 กฤษณ์รัตน์ รัตนสิงห์, ความต้องการรายการวิทยุกระจายเสียงสำหรับการศึกษาของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ¹ ได้ทำการศึกษาคำใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และพฤติกรรมของผู้รับสาร พบว่า ผู้ฟังวิทยุมากที่สุดคือ ร้อยละ 87.2 สถานีวิทยุยานเกราะได้รับความนิยมจากผู้ฟังมากที่สุด สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ได้รับความนิยมเป็นอันดับสอง สถานีวิทยุ 01. ภาคบคคิของกองทัพอากาศได้รับความนิยมเป็นอันดับสาม ผู้ที่รับฟังวิทยุทุกวันมีร้อยละ 71.0 โดยฟังเป็นเวลาประมาณ 2 ชั่วโมงในหนึ่งวันส่วนใหญ่มักฟังข่าว รองลงมาคือบันเทิง ส่วนความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรม โฆษณามีผู้ฟังประมาณร้อยละ 50

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย² ได้ทำการสำรวจผู้ฟังวิทยุกระจายเสียงจุฬาฯ ในเขตกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 สรุปได้ว่า เครื่องรับวิทยุเป็นเครื่องมือสื่อสารมวลชนที่มีอยู่โดยทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉลี่ยแล้ว 98% ของคนกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่มักฟังวิทยุในวันหยุดสุดสัปดาห์กับการฟังในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ไม่แตกต่างกันมากนัก ชาวกรุงเทพมหานครร้อยละ 45.0 จะฟังวิทยุกับเพื่อนหรือกับญาติพี่น้อง และร้อยละ 41.0 ฟังคนเดียว สำหรับกิจกรรมขณะฟังวิทยุ พบว่าร้อยละ 38.0 จะทำงานบ้าน รองลงมาคืออยู่ในระหว่างการพักผ่อนและทำกิจกรรมส่วนตัว ประโยชน์ที่ได้รับจากการฟังวิทยุร้อยละ 72.0 เห็นว่าได้รับความบันเทิงรองลงมาได้แก่การได้รับข่าวสาร และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนต่อการศึกษาของชาวบ้าน, พ.ศ. 2518-2520.

²จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสำรวจผู้ฟังวิทยุกระจายเสียงของจุฬาฯ, การสำรวจครั้งที่ 1 พ.ศ. 2520 และการสำรวจครั้งที่ 2 พ.ศ. 2521.

Alex Inkeles และ David H. Smith¹ พบว่ามีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงไปในทิศทางเดียวกันระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับลักษณะสมัยใหม่ของแต่ละบุคคล และการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับต่อสื่อมวลชนเป็นเรื่องที่สำคัญและมีประโยชน์ เพราะจะนำไปสู่การอธิบายพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ของสังคมได้อีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนา ซึ่งจำเป็นต้องมีคนที่มีค่านิยมสมัยใหม่ เพราะฉะนั้น การเปิดรับต่อสื่อมวลชนกับค่านิยมสมัยใหม่ดูเหมือนว่าเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น นอกจากนั้น Inkeles และ Smith ได้ให้รายละเอียดถึงการที่คนได้เข้ามาสัมพันธ์กับสื่อสารมวลชน และถูกสื่อมวลชนเข้ามามีอิทธิพลกลายเป็นคนสมัยใหม่ สื่อมวลชนนำเอาข่าวสารใหม่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตสมัยใหม่ ๆ ในการดำรงชีวิตเปิดเผยและค้นหาความคิดเห็นที่มาจากหลายด้าน กระตุ้นและพิจารณาความเหมาะสมต่อความทะเยอทะยานสำหรับการศึกษาและการเคลื่อนย้ายของประชากร ซึ่งสิ่งเหล่านี้มาจากสื่อมวลชนที่ทำให้คนเป็นคนสมัยใหม่ ถ้าบุคคลนั้นยอมเปิดรับต่อสื่อมวลชน

James N. Mosel² ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนกับกระบวนการเรียนรู้ทางด้านการเมืองและคุณลักษณะทางจิตวิทยา การศึกษาครั้งนี้ได้จัดทำขึ้นในหลายท้องที่รวมทั้งท้องที่บางแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การขยายตัวของชุมชนนคร (Urbanization) มีผลโดยตรงต่อระดับการรู้หนังสือ การเปิดรับต่อสื่อมวลชนและคุณลักษณะ

---

¹Alex Inkeles and David H. Smith, Becoming Modern (Cam-Bridge, Massachusetts : Harverd University Press, 1974) อ้างใน ศิริชัย ศิริภายะ, สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาในเขตเมืองป็นชนบท, กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

²James N. Mosel. "Communication Pattern and Political Socialization in Thailand" in Communications and Political Development, pp. 184-228 Edited by Pye, Lucian W. : Princetion Univer University Press, 1963. อ้างใน ฉัจฉรวรรณ อิศรางกูร ณ อยุธยา, ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับการพัฒนาลักษณะสมัยใหม่, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529).

ทางจิตวิทยา แต่มีผลเชิงลบต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้
เพราะคนในกรุงเทพมหานครมีระดับการรู้หนังสือ และมีการเปิดรับต่อสื่อมวลชนมากกว่าประชาชน
ในต่างจังหวัด แต่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งน้อยกว่าประชาชนในต่างจังหวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย